מדרש · אגדה · מדרש רבה · מפרשים · פירוש מהרז״ו

פירוש מהרז״ו על אסתר רבה

רבי זאב וולף [מהרז"ו] איינהורן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פירוש מהרז"ו על אסתר רבה

רבי זאב וולף [מהרז"ו] איינהורן

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פירוש-מהרזו-על-אסתר-רבה/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פתיחתא 5
פסקה א 5
פסקה ב 5
פסקה ג 6
פסקה ד 7
פסקה ה 7
פסקה ח 7
פסקה ט 7
פסקה י 7
פסקה יא 7
פסקה יב 7
פרשה א 8
פסקה א 8
פסקה ב 9
פסקה ד 9
פסקה ה 9
פסקה ו 9
פסקה ז 9
פסקה ח 9
פסקה י 10
פסקה יג 11
פסקה יד 11
פסקה טו 11
פסקה טז 12
פסקה יז 12
פסקה יח 12
פסקה יט 12
פרשה ב 12
פסקה א 12
פסקה יג 13
פסקה יד 13
פרשה ג 13
פסקה א 13
פסקה ב 14
פסקה ג 14
פסקה ד 14
פסקה ה 14
פסקה ו 15
פסקה ז 15
פסקה ח 15
פסקה ט 15
פסקה י 16
פסקה יא 16
פסקה יב 16
פסקה יג 16
פסקה יד 16
פסקה טו 17
פרשה ד 17
פסקה א 17
פסקה ב 17
פסקה ג 17
פסקה ה 18
פסקה ו 18
פסקה ז 18
פסקה ח 18
פסקה י 18
פסקה יב 18
פרשה ה 19
פסקה א 19
פסקה ב 19
פסקה ג 19
פסקה ד 19

פרשה ו 19
פסקה א 19
פסקה ב 20
פסקה ג 20
פסקה ו 20
פסקה ז 20
פסקה ח 20
פסקה י 20
פסקה יב 20
פסקה יג 21
פרשה ז 21
פסקה א 21
פסקה ד 21
פסקה ה 21
פסקה יב 22
פרשה י 22
פסקה יג 22

פתיחתא

פסקה א

רב פתח. והמ"כ גורס ורבנן אמרי וכמ"ש בסמוך מתיבין רבנן לר' ברכיה רב פתר קרייה הרי שהדרשה הא' אינו מרב רק מדרבנן:

והיו חייך וכו'. עיקר השייך כאן היא הדרשה השניה והדרשה הא' דרך אגב. ומ"ש חייך פירוש מחייתך ופרנסתך וכמ"ש (שופטים י"ז י') ערך בגדים ומחייתך וכמ"ש ד"ה ב' י"ד י"ב לאין להם מחיה. ועי' בקה"ר פסוק ואמרתי אני בלבי כמקרה הכסיל. ודורש ארבעה פסוקים של סוף תוכחות כי תבא כסדר שהם כתובים שרומזים על ענין של מגלה זו ובפסוק זה ג' ענינים כפולים ענין אחד של מחיה ודורש על שלשה מדרגות מן הקל אל החמור מענין המחיה. שבגלות לא יהיה להם תבואה משדותיהם וצריכים לקנות ואולי לא יהיה לו מעות ואולי לא ישיג לקנות ומה שקנה הוא מדוד ושולט בו עינים ואין בו ברכה. והלוקח לשנה קונה מן הגרנות שיש שם תבואה הרבה אך הלוקח מהסדקי הוא השוק שבאים שם מוכרי תבואה מעט מעט אינו קונה הרבה אלא לשבוע או לשבועיים והפלנור הוא המוכר פת אפוי בשוק:

לא דברה תורה במתים. כי הלוקח יש לו ברכה בטחינה ויש לו סובין וקמח וסולת:

מעת לעת מהסרת טבעת. כי בפסוק י"ב כתיב ויקראו סופרי המלך בחודש הראשון בשלשה עשר יום בו. ובפסוק הקודם כתיב ויסר המלך את טבעתו הרי שהסרת טבעת לא היה ביום קריאת הסופרים והדעת נותן שלא היה ביניהם רק הפסק יום אחד כל מה דאפשר לקרב. ועל כל זה צ"ע מנין לו שלא היה כי אם מעת לעת:

ופחדת לילה ויומם. שמפחד ואינו יודע מפני מה מפחד שרואה לפניו דבר נוטה לרעה ועל שמלומד ברעות חושש שהרע הבא הוא למענו כך כשיצאו הכתבים אעפ"י שלא נודע מה היה כתוב בהם היו חושבים שהם לרעה. והם למענם יפחדו. אך אחר שיצא פתשגן הכתב אז נוסף פחדם מהרעה שעליהם שהרי לא כתבו ליהודים שום כתב כי אצל כתבי מרדכי מפורש ואל היהודים ככתבם אך המן לא שלח ליהודים והבינו שנצטוו כל הגוים שיהיו עתידים להרע לישראל:

פסקה ב

בבוקרה של בבל. פי' בהתחלת ממשלת בבל תאמרו מי יתן סופה או פי' בבוקרה בהצלחתה ואורה תאמרו מי יתן השפלתה וחשכה:

בבוקרה של בבל וכו' של מדי. כי מיד שנגאלו מבבל נתנו ביד מדי וכשנגאלו מיד מדי באו מיד ליד מוקדון ולכך בכל גאולה היו מתפללים על ערבה של האחרת. ועי' ילקוט פסוק זה. סוטה דף מ"ט:

פסקה ג

באניות בעניות. הוקשה לו שמארץ ישראל למצרים אין הכרח לבא באניות כי דרך פלשתים קרובה הדרך למצרים ביבשה ע"כ דורש אל תקרי באניות אלא בעניות מחמת עניות של תורה ומע"ט עי' סוף פתיחתא א' דאיכה רבתי עניה ענתות:

בימי סנחריב הוי היורדים מצרימה. וכל הפרשה שם מדבר באשור:

ומצרים אדם ולא אל. וס"ד וה' יטה ידו וכשל עוזר ונפל עזור הם המצרים העוזרים וישראל הנעזרים:

והיתה החרב. וס"ד שם תשיג אתכם והיינו במצרים כמפורש בענין:

טרכינוס וכו'. מדרש איכה פסוק על אלה:

והדין שלישי והשיבך. פי' פסוק זה של סוף תוכחות כי תבא שדורש עתה ובסיפיה דקרא בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה:

ואין קונה. וסמיך ליה אלה דברי הברית כי הוקשה לו מ"ש והתמכרתם ואין מכירה בלא קונה. (ואסתר אמרה ואלו לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי) ומפורש כתוב בנחמיה ה' ואומרה להם אנחנו קנינו את אחינו הנמכרים לגוים וגו' ואיך אמר ואין קונה. והם ב' כתובים מכחישים. ומכריע ע"פ מדת סמוכין ומדה י"א שעל שאין קונה דברי הברית ע"כ כמ"ש קנה חכמה קנה אמת והתמכרתם שם:

שאין בכם מי קונה חמשה ס"ת. דרשה אחרת שהוקשה לו כי מ"ש אלה דברי הברית פי' על התוכחה ולא על התורה על כן דורש ע"פ גימטריא מגוף הפסוק של תיבת קונה קונה ה'. ורשב"נ מפרש כפשוטו ולנחמם שלא יעזבם שיקנו מהם וכמ"ש בסדר בהר כי עבדי הם ולא ימכרו ממכרת עבד ועל שמפורש שנמכרו וקנו ע"כ הביא דברי רשב"י שפי' שהקנין אינו קנין. ודורש כרב ע"פ מדת סמוכין ומדה י"א ואין קונה אלה דברי הברית בצירוף מדה כ"ה מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד שלא לבד אלה דברי הברית לא קנו אלא כל דברי התורה לא קנו. והוקשה לי איך אמר ואין קונה אלה דברי הברית על ישראל הרי כבר קנו התורה בסיני ובערבות מואב ובכל דור יש הרבה חכמים ובעלי תורה. ודורש ע"פ מדה ט' ומנגד וממעל ואין קונה מהקונים קונה אתכם על שלא קנו אלה דברי הברית ואתם קניתם שעל כן מהם תקנו ודו"ק:

יש לכם פטרינות. דורש כנ"ל ע"פ תיבת אלה המיותרת למה אין קונה כי אלה עושה לכם דברי הברית שמגינים עליכם:

טמיקא אתם. במ"ר פרשה י"ב בסי' י"ז הן דמלכא שרי טמיקין:

הנה בית המן וגו'. וס"ד על אשר שלח ידו ביהודים:

שהיתה פודה. שקנתה שבויים של ישראל מן השובים ובעון זה נהרגה ולא מחמת שהיתה צריכה אותם פדתה אותם אלא לכוונה רעה לזרז השובים שיתחזקו לשבות אותם ונפלה במצודה של ואין קונה ונהרגה על אשר שלחה ידה בהם וכנ"ל באחשורוש:

פסקה ד

שמואל פתח. באגדה דמגלה פרק א':

פסקה ה

כאשר ינוס. ברכות י"ג א':

מנדא זו מדת הארץ. פסוק הוא בעזרא ד' בשטנה שכתב שמשי ספרא לאחשורוש מנדא בלו והלך לא יתנו:

שלח וביטל מלאכת ביהמ"ק. סובר שאחשורוש הוא ארתחששתא הוא כורש:

פסקה ח

דברי פי חכם. קה"ר פסוקים אלו וש"נ ועי' שי"ר פסוק פתחתי אני לדודי וש"נ ומבואר איך דורש:

פסקה ט

ממלך אדם חנף. ד"ר פ"ה סי' ט':

פסקה י

עתניאל ראש למחלקים. זה צ"ע שהרי מפורש ביהושע שיהושע היה הכובש והמחלק עם אלעזר הכהן והיה צריך להיות יהושע ראש לכובשים ולמחלקים עתניאל ראש לשופטים:

פסקה יא

זה המדרש עלה. ב"ר פ' מ"ב סי' ג' כה"ע עד תם עונך בת ציון:

פסקה יב

רב שמואל. צ"ל רב ושמואל וכו' ומ"ש כל מה שאמר הקב"ה ולא פירש רב רק פסוק והכרתי שכתוב בישעיה ושמואל לא פירש רק פסוק ושמתי שכתוב בירמיה ובמאי פליגא ואין כאן פלוגתא כלל וצ"ע:

יולך ה' אותך. וס"ד אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך. ובכלל אבותיך הוא אברהם שהיה מאור כשדים כמ"ש אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים הרי ידע ארץ בבל וזהו מ"ש הלא מבבל היו וכמ"ש פתיחתא כ"ג דאיכה רבתי ובקה"ר פסוק וזכור וכו' וישוב העפר מבבל היו כמ"ש ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך ולשם חזרו:

פרשה א

פסקה א

שהשחיר פניהם. שהזכיר שמו שתי פעמים בפסוק הראשון והיה די שיאמר הוא המולך ודורשי נוטריקון שהשחיר כשולי ותיבת פניהם וקדירה הוא ע"פ מדה ט'. ועי' עוד במ"כ:

לקעקע ביצתן. דורש אחשורוש נוטריקון אחי שורש מקום שהם אחויים ונשרשים שם ביקש לעקור:

אחיו של ראש. נבוכדנאצר שנקרא ראש אנת הוא רישא דדהבא:

זה אחשורוש שביטל. כמפורש בעזרא ד' ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על יהודה וירושלים. ובימי ארתחששתא וכו' כה"ע שצוה לבטל ודעת חז"ל בסמוך שהוא אחשורוש הוא ארתחששתא שמ"ש מפסוק ז' עד פסוק ט"ו הוא הפרש של פסוק ו' שזהו השטנה שכתוב ובמלכות אחשורוש כנ"ל:

אלא כתוב בשנת הא לכורש. עזרא ה' י"ג ודריוש אמר כן שכורש צוה לבנות הבית בשנה הראשונה אלא שע"י השטנה חזר בו וצוה שלא יבנו וצריך לגרוס בהיפך הוא אחשורוש שבנה הוא אחשורוש שגזר שלא לבנות ומקשה וכי אחשורוש גזר עליו תחלה שיבנה והלא כורש גזר כמ"ש בריש עזרא ובקפי' ה' ובסוף דה"ב וכאן חסר התירוץ העקרי וכצ"ל אלא הוא כורש הוא אחשורוש כמ"ש לקמן פסוק זה בהדיא והלא כורש גזר וכו' אלא הוא כורש הוא אחשורוש:

נכנסו כל סנקליטין שלו. של דריוש בנו של אחשורוש בן אסתר שגזר שיבנה כמפורש בעזרא ה'. ושאלו שרים שלו והלא אביך גזר שלא יבנו הוא אחשורוש הנ"ל שחזר בו וצוה לבטל:

מה כתיב בה כען שימו טעם לבטלה. הוקשה לו שמאחר שהוא כורש שתחלה גזר שיבנו ואח"כ חזר בו שלא יבנו ולמה לא זכר אלא מה שצוה תחלה ולא מה שצוה באחרונה שלא יבנו ע"כ דורש שהמדרש שבמ"ש כורש מלכה שם טעם כלל כל מה שגזר תחלה שלא יבנו וגם מה שעתה יחזרו ויבנו כמ"ש עזרא ד' כ"א כען שימו טעם לבטלה וגו'

לא תתבנה עד מיני טעמא יתשם הרי שמ"ש בעזרא ו' ב' כורש מלכה שם טעם כולל מ"ש בעזרא ד' כ"א שהבטיח שעוד יצוה לבנות אלא שיעכבו עד שיצוה ובנו דריוש גמר דבריו במה שצוה לבנות לקיים גזרת אביו ולא לבטל. דוק מאד בדברי המדרש והפסוקים כי קצרתי:

ושבי יהודה בנין. וס"ד בנבואת חגי נביא וזכריה וכו' מטעם כורש ודריוש וארתחששתא. בעזרא ו' י"ד:

פסקה ב

חמשה לרעה וחמשה לטובה. ב"ר פרשה ל"ז סי' ג' וש"נ ומבואר:

פסקה ד

כשם שמלך מהודו. במ"ר פרשה י"ג ריש סי' י"ד וש"ג:

פסקה ה

מאתים ונ"ב שנה. דורש כן ע"פ מדת מנגד שבאחשורוש כתוב עד חצי המלכות שעל כן מלך בחציין של מלכות נ"נ ששלט בכולן הרי שחציין קכ"ז וא"כ כולן רנ"ב וכדלקמן בסמוך שהחצי הוא קכ"ו והיתה לו אחת יתירה:

שלמה היה מושל בכל הממלכות. ומ"ש בסיפיה דקרא מן הנהר ארץ פלשתים ועד ארץ מצרים בהכרח פירושו כשם שמלך מן הנהר ועד ארץ מצרים כך מלך על כל הממלכות כמו שדרשו מ"ש אצל שלמה מתפסח ועד עזה:

בני איכייפי ובני אמריי. איכה רבתי פסוק הביא בכליותי ע"ש פירושי:

אתה חלקת את מלכותי. כמ"ש לעיל פסוק זה שכורש הוא אחשורוש וכמ"ש לקמן פסוק בימים ההם ושם מבואר ופסוק זה האלהים אשר בירושלים כורש אמרו ומביא ממנו על אחשורוש שהכל אחד וכשתמצי לומר כשהיה כשר נקרא כורש ומלך בכולן ואח"כ כשחזר בו נקרא אחשורוש ומלך בחציין ודו"ק:

פסקה ו

מצות הרגליות. ומרומז בתיבת רגלם:

פסקה ז

ד"א שבע ועשרים. כי לעיל דרש מת"ל שבע ועשרים וכו' ואף דכאן אינו דורש על טעם מספר זה אלא דרשה אחרת על פסוק זה:

פסקה ח

תבא אסתר בתה של שרה. עי' ב"ר פ' ל"ט סי' י"ג שמדמה את אסתר לאברהם וכאן מדמה אותה לשרה על שבאה גאולה לישראל על ידה:

כ"מ שנאמר שדה הוא עיר. רות רבה סוף פרשה א' ושם מבואר:
בית המקדש חרב וכו'. וכמ"ש פ"ק דמגלה שהמשתה היה לשמחה על חשבונו שכבר תמו השבעים שנה ולא נגאלו ישראל אפיק מאני דבי מקדשא ואשתמש בהו:

פסקה י

בימים ההם ראיתי. נחמיה אמר כן ונחמיה היה בימי ארתחששתא שהוא אחשורוש כנ"ל בפסוק הקודם:
ווי היו באותן הימים. עי' מ"כ וכמ"ש ב"ר פרשה י"ב סי' יו"ד ומש"ש מתיבת ביי' ועל שב' תיבות אלו מיותרים שהרי מפורש אחריו בשנת שלש למלכו ועוד שאמר בימים ההם היינו הידועים המסויימים ועדיין לא הודיע ע"כ דורש אותם שאינם מורים הזמן אלא מרמזין על צרות:
ולאחאב שבעים בנים. קה"ר פסוק אם יוליד איש מאה ושם בארתי בס"ד איך דורש ע"פ המדות שהיו ע' בנים גם ביזרעאל וכאן הובא מאמר זה להקשות על מ"ש כסא שן גדול איזה רבותא היא לגדולת שלמה שהרי אחאב עשה לו ע' בתים בשומרון ושבעים ביזרעאל כולם של שן כי לא מצינו בתנ"ך מי שבנה בית שן רק באחאב כמ"ש מלכים א' כ"ב ל"ט ויתר דברי אחאב וכל אשר עשה ובית השן אשר בנה א"כ מ"ש בעמוס ג' והכיתי בית החורף על בית הקיץ ואבדו בתי השן היינו בית השן של אחאב ע"פ מדה י"ז ושם כתיב בית השן היינו בית אחאב הנ"ל וכאן כתוב בתי השן הרבה ע"כ דורש שאחאב בנה בתי השן לעצמו וגם לבניו ומאחר שמפורש שהיו לו שבעים בנים בשומרון ושבעים ביזרעאל א"כ מן הסתם שעשה כן לכולם וכמו מ"ש ואבדו בתי השן מדבר בבני אחאב גם מ"ש באותו פסוק והכיתי בית החורף על בית הקיץ ג"כ של בני אחאב. ודעת ר"י בר"ס לדרוש ע"פ מדה יו"ד בית החורף בית הקיץ בתי השן שנים הרי ד' פעמים בית שלכל אחד ד' בתים ומ"ש וספו בתים רבים על שאר בתים של הגדולים שבשומרון ורבנן דרשו שגם בתים רבים הכוונה על של בני אחאב:
וכן הוא אומר. צ"ל וכאן הוא אומר וכנ"ל שמקשה איזה רבותא היא שעשה לו שלמה כסא שן שבלי ספק שכל בית גדול הוא מכסא ותירץ ר' הושעיא שפי' גדול באיכותו כדמות מרכבה העליונה:
כנגד ששה רקיעים. במ"ר פי"ב סי' ג' וש"נ:
ששה מצות. ד"ר פ"ה סי' ו':
הכרוז מכריז. יתכן שפי' שנעשה הכסא במלאכת אלהות שהיה הכרוז יוצא מעצמו:
ברביעית לא תטה. עי' ד"ר שם בא"א ומש"ש:

וכ"ה אומר וידות וכו'. צ"ע איזה ראיה יש מכאן לענינו ויתכן שמביא ראיה שהיה במלאכה אלקות כמו בלוחות שכתוב בהם מזה ומזה הם כתובים ועי' לקמן פסוק מה זה ועל מה זה. ובמ"ר שם גירסא אחרת ע"ש:

עלה שישק. ויק"ר ריש פרשה כ' וכתב שם בשישק ואת הכל לקח:

עשה מלחמה. פי' פרעה וצ"ע מנין לו ומ"ש ונטלוהו ממנו פ' זרח הכושי נטלה מפרעה:

עשה אסא מלחמה עם זרח. ד"ה ב' י"ד ט"ו:

וידות מזה ומזה אל מקום השבת. ולא פי' איזה ידות היו אם של אדם או של איזה בריה ע"כ דורש שהידות היו של האריות והנשרים שהיו שם שהם הושיטו לו ידיהם וקבלוהו וזהו אל מקום השבת ופי' נפלא בפשט הכתוב ובמקרא אינו מפורש רק שהיו שם אריות ולא נשרים אך מאחר שר' אלעזר בר' יוסי ראה אותו הודיע לחכמים מה שראה:

פסקה יג

ומכרתי את הארץ ביד רעים. לרעים היל"ל. ביד רעים משמע שיהיו בידיהם ורשותם ולא בהחלט וזה בדמיון אפוטרופוס ולא בדמיון קונה לצמיתות. ומ"ש ומכרתי את הארץ רומז לדברי המקובלים על מדה שנקראת ארץ:

פסקה יד

כורש ייחס שם מדינתו. כמ"ש לעיל פסוק ויהי בימי ב' אחשורוש שלט בחצין שסובר שכורש הוא אחשורוש וראיה מפורשת ממ"ש עזרא ד' י"ב בשטנא שכתבו לאחשורוש שהוא ארתחששתא וכמ"ש לעיל פסוק ויהי ב' ואם כן הוא כורש והוא ארתחששתא והוא אחשורוש שכתוב שם יהודאי די סליקו מן לוותך עלינא וזה בהכרח בתחלת ימי כורש כמ"ש בריש עזרא ובסוף דה"ב וכמ"ש במדרש שי"ר פסוק פתחתי אני וכן בקה"ר פסוק תחלת דברי פיהו עי' מש"ש:

בירושלים אשר ביהודה. בריש עזרא:

פסקה טו

כיון שגמר שלש שנים. כמ"ש מגלה י"א שחשב ששלמו השבעים שנה בשנה הג' ולא נגאלו וסבור שלא יגאלו עוד לעולם ועד שנה זו לא האמין בעצמו שיצליח במה שצוה לבטל:

בלא כתר ובלא כסא. הנה הכסא מפורש כאן כשבתו על כסא מלכותו עשה משתה. אך על הכתר צ"ע מנין לו. ואולי סובר שהכסא והכתר ענין אחד הוא שמי שאין לו כסא אין לו כתר:

והמתין ארבע שנים. כי המשתה וגזירת ושתי בשנת שלש למלכו ולקיחת אסתר בשנה שביעית למלכותו:

עד שנמלך. כמ"ש כי כן דבר המלך לפני כל יודעי דת ודין:

פסקה טז

שמן פקטים. כאן צ"ל פי' שמן עכור כמ"ש במ"כ כמ"ש בהדיא בבא מציעא דף מ"ב פקטים שמן עכור:

דכתיב ביה עשה משתה. יתכן שדורש גז"ש כמ"ש ישעיה כ"ה ו' ועשה ה' צבאות בהר הזה משתה שמנים משתה שמרים שמנים ממוחיים הרי שתיבת משתה כולל שמנים טובים ושמנים רעים:

פסקה יז

מעשרה מידות אלו. קדושין דף מ"מ:

פסקה יח

והיה זה שלום העיר. צ"ל שלום אשור וגו' ועי' איכה רבתי פסוק פרש רשת לרגלי וש"נ ומבואר ע"ש ותבין כאן:

פסקה יט

דיקומיוני ואגוסטיאני. כל זה עד וטעם וגו' צ"ע מנין לו:

פרשה ב

פסקה א

כל רוחו יוציא. שמ"ר פ"ט סי' ז' ושם מבואר כה"ע. ומ"ש סעודת א"י יתכן שהיה מתכוין לפתות את ישראל המקוים מעולם לסעודת לויתן ועשה להם דוגמתו וכמ"ש לקמן פסוק ובמלאת הימים יכול אלהיכון דעביד לכון יתר מן דין וכו':

והפך פרת עליהון. בילקוט בשם אבא גוריון הגירסא והפך עליהם עופרת וכשבקש כורש לבנות ביהמ"ק מצאו:

ימים של צער. ויק"ר פרשה י"ט סי' ז' שמאחר שמפורש שמונים ומאת יום א"כ מ"ש ימים רבים מיותר לדרשה:

נדראניה מן פורני. מלשון גודר בתמרים פי' גורע מכתובתי:

בבית קומטיטון. הובא במוסף ערוך פי' בלשון רומי בית גדול אשר בו המלך ועבדיו יושבים. בכל ביתו נאמן הוא ת"י בכל קומטיטון דידי:

שעמדה לו בדמים הרבה. שראו שיקרא שם המלך עליה שאין ביד אחר לעשות כן:

איירינון. כתב במ"ע עוד היום נמצא בהעתקת יוונית איירין קרבסיטן. ופירוש המלות איירון בגד שיש לו גוון. קרבסינן בגד עשוי מפשתן נקי. יקנטינון דבר שיש לו גוון תכלת:
כוילון זה של ארון. שתלוי מלמעלה ונגלל לצד אחד:
כקלע זו של ספינה. שנגלל על כלונס מלמטה למעלה:
למרגלית שהיא אהובה על בעלה. שהאבנים טובים אלו היו דומים למרגליות וכמ"ש מגלה י"ב אבנים המתחוטטות על בעליהן ודורש בהט בחילוף ה"א בחי"ת:
ככוסות ביד המלך. כמשמעו שאחז הכוסות בידו וחלק לכל שריו מהיין ששתה בעצמו וזהו ויין מלכות:

פסקה יג

באנפקא. עי' מ"כ וע"ע פירוש הערוך כלי המחזיק רביעית:
בפקתא. בערוך לא מצאתי. אך בילקוט בשם מדרש אבא גוריון. א"ר לוי כך היה טכסיס של אנשי פרס היה להם כוס גדול מחזיק ארבעים שחציות והוא נקרא פוסקא והיו משקים בו לכל אחד ואחד אפילו מת ואפילו משתגע היה שותה וכו' אבל אחשורוש לא הכניס אותו כוס בסעודתו:
אין אונס ביין. עי' במ"ר פרשה כ' סי' כ"ג שבלעם צוה שלא להשקותם:
בית מיוסד. כי כן יסד אם פירושו על שצוה לעבדיו לעשות כרצון איש ואיש היל"ל צוה המלך שהגם שמצינו בתנ"ך לשון יסוד במצות כמ"ש המה יסד דוד המלך ושמואל זהו במצוה קבוע לדורות אך כאן שלא היה כ"א על משתה זו שהרי לא כתב לחוק בדתי פרס ומדי ע"כ בהכרח שמ"ש יסד הכוונה על יסוד בנין שנקרא יסוד בכל מקום ע"פ מדה י"ז והרי זה נדרש ע"פ מדה ל"א מוקדם שמאוחר בענין כי כן יסד המלך על רצפת בהט וששׁ וכו':

פסקה יד

לפי שבעוה"ז. שי"ר פסוק עורי צפון וש"נ:
אגרסטוס. ופי' המ"ע בלשון יווני רוח מערבית צפונית:
מי הוא זה שעושה רצון. מי יכול למלאת רצון איש ואיש:

פרשה ג

פסקה א

במה השביעו. עי' ויק"ר פ' ו' סי' ו' קה"ר פסוק וראיתי את כל מעשה:
על מעוריהם. מל' ותער כדה:

אמרו מרודך בלאדן. עיין כל זה שיר רבה פסוק כמעט שעברתי:
הה"ד ויקרה העדיו מנה. פסוק זה אמרו דניאל לבלשאצר על נבוכדנאצר כמפורש בדניאל ה' כל הענין אלא שחז"ל דקדקו שמאחר שבמקומו בדניאל ה' לא כתב כן על נ"נ רק בדניאל ה' כשאמר כל זה לבלשאצר ע"כ דורשים ע"פ מדה ט"ז מדבר שמיוחד במקומו שנבואה זו על בלשאצר ולא על נבוכדנאצר והכוונה שכל הפסוק על בלשאצר שכתוב כאן ולא שם וזהו מ"ש שם הנחת מן כורסיה וכו' ויקרא וכו':
זה נבוכדנאצר. כמ"ש חז"ל שנמשכה על כל המסיבה ג' מאות אמה. וכוונת הדרשה שתה אתה זה נבוכדנאצר ותיבת גם מרבה בלשאצר וכולם ע"י משתה. עי' לקמן פסוק ותמאן:

פסקה ב

מדקדקין בהון. שאפילו העוללות שאין דרך בעלי הכרמים לבצרן ומניחים לעניים ונוגשי עמי לוקחים אפילו העוללות וכמ"ש אם בוצרים באו לא ישאירו עוללות:
קדשים בהון. נוהגים בהם מנהג קדשה ובקדשה מתעוללין:
כבעל חוב. כי בימי ישעיה לא משלו נשים בישראל דורש א"ת נשים אלא נושים:

פסקה ג

אנא מגדיר ית משתיהון. עי' לקמן סוף הפסוק ותיבת אשית מלשון נשתה גבורתם מלשון כריתה. ומ"ש להתחמם פי' להתחזק ולהתגדל:
ביהמ"ק הרב. עי' מ"ש לעיל ריש פסוק בימים ההם בביאור:

פסקה ד

שהיית מונה לסעודת אנשים. כוונתו למ"ש במכילתא יתרו פסוק בחודש השלישי שעד בנין הבית מנו ליציאת מצרים ואח"כ לבנין הבית לא זכו למנות לבנינו מונים לחורבנו לא זכו למנות לעצמם מונים לאחרים בשנת שתים לדריוש. וכאן בשנת שלש למלכו עשה משתה ולא די שמנו לסעודת אנשים אלא גם לסעודת נשים שהיה לנו מזה צרות ועונשים ובעונותינו הרבים גרמנו להטריח על רוה"ק לספר כל זאת:

פסקה ה

ראיתה כי אתה. כך פי' ראית אתה כי עמל וכעס שעתיד לעשות עמל וכעס. ועכ"ז תביט לעשות בידיך תביט ברוה"ק לתת לו עפ"י יצחק ברכה זו:
עליך יעזוב חלכה. וס"ד יתום אתה היית עוזר. חלכה הם העניים והיתומים שבוטחים עליך ואמר יציל אתכם שאתם אומרים עליו שהיה עוזר ליתום ועני:
אלא יתום. ד"א הוא והובא כאן בשביל דרשה ב' על נבוכדנצר וושתי.

אגוסטה במלכות שאינה שלה. שהיא כשדית והיתה אגוסטא למלך מדי ופרס:

פסקה ו

הדין פסוקא ראש הסדר. ויק"ר פרשה ג' סימן ה' ושם נרשם והסדרים שלהם אינם כסדרים שלנו שאצלם הסדרים כבני מערבא שהיו מסיימים התורה אחת לשלש שנים. ולפ"ז בא פסוק והנותרת ריש הסדר. ומנהג הדרשנים לדרוש על פסוק ראשון של הפרשה באריכות ופותח מפסוקים אחרים שבתנ"ך וחוזר לענין הפרשה:

פסקה ז

רשב"י ור"א. ב"ר פ' ע"ט סי' ו':

ספיקלא ואשתזבת. בב"ר שם בהיפך ע"ש:

תאמר שיש לי חלק עמהם. דורש פסוק שהתחיל ממתים וגו' חלקם בחיים ולא חלקי לפי זה בודאי שחלקם של המוסרים נפשם על שמו הוא בחיי עולם אך מי יודע אם יש גם לי חלק עמהם וכמש"ל חלקם בחיים וכו'. והוקשה לו שמ"ש חלקם בחיים היינו לעולם הבא ומ"ש תמלא בטנם ע"כ בעוה"ז ואיך אמר וצפונך תמלא בטנם שמה שצפון להם בעוה"ב תמלא בטנם בעוה"ז ולא יתכן לפרש כן ע"כ דורש שמ"ש וצפונך אינו דברי דוד להקב"ה אלא תשובת הקב"ה לדוד על שאלתו ופי' וצפונך מה שאתה משאיר וצופן מעשרך יהיה די למלא בטנם שכולם חיים וניזונים בזכותיך ונתבשר דוד שזכותו גדול לפני הקב"ה:

אבל אני בצדק. ע"פ מדה ט'. מדקאמר אני בצדק משמע אבל הם לא בצדק ופי' שאלו שזכר ממתים ידך יקבלו חלקם בחיים בזכותך בגבורה וזרוע אך אני איני כדאי לזה אבל אני בצדקה שתעשה עמדי לעוה"ב וה"ג במדרש תהלים מזמור י"ז אבל אני איני בא לפניך אלא כעני המבקש צדקה שנאמר אני בצדק וגו':

פסקה ח

זה נבוכדנאצר. ובשביל דרשה זאת הובא כל הענין לכאן:

חלקם בארץ חלקם בחיים. הם הרשעים שמקבלים שכרם בעוה"ז ואין להם חלק בעוה"ב וכמ"ש תמלא בטנם וא"כ מ"ש בחיים פי' בעוה"ז:

פסקה ט

למכעיסיו ק"ו. אם כך לושתי ק"ו לאסתר גם יתכן שדורש ק"ו מכל המפורש בענין של אחשורוש שהוא בהפלגה גדולה עד מאד:

ונם משתותא. כצ"ל הגיע משתותא כמ"ש לעיל ריש פסוק זה מגדד משתותן:

הגיעה מעת זמנה. צ"ל הגיע עתה וזמנה למות ודורש גז"ש מן גם לאישה מה גם האמור שם שגרמה מיתה לאישה אף גם הנאמר כאן גם ושתי שגרמה מיתה לושתי:

פסקה י

מצויה לקלקל. אם תשב בדוחק מקום תתקלקל יותר:

פסקה יא

אין להם טובה. עי' לעיל פסוק כשבת:

פסקה יב

קרא הקב"ה. דורש מ"ש כטוב לב המלך שהוא משמש קודש כמ"ש בסוף פסוק הקודם ותיבת למהומן דורש נוטריקון למלאך חימה בחילוף ה' בחי"ת מאותיות אחה"ע:
בזתא ואבגתא. בוז ובזבוז כמ"ש יחזקאל כ"ה ז' ונתתיך לבז קרינן לבז:
משחק אני. שזהו ענין הבוז שישחק עליהם ע"י אנשים בזויים ושפלים העובדים בגתיות ואחורי הקורייס. ודורש זתר מלשון זית שעובד בגיתיות של זית וכרכס מלשון קורייס והם העובדים באריגת כלי קורייס. וכמ"ש ב"ר ריש פרשה מ"ט ד"ר פרשה ז' סי' י"א כלי קורייס. ועי' ב"ר פ' ע"א סי' ב' הגיתיות מאחורי הקורייס והם ב' דברים א' העוסקים בגיתיות והב' העוסקים באריגת הקורייס:

פסקה יג

כפרתן של ישראל. פסוק זה מלמדנו זכותן וכפרתן של ישראל עי' שי"ר פסוק ברח דודי:
וערומה. כמ"ש לעיל ריש פ' ג' קודם פסוק גם ושתי וזהו מ"ש כאן להראות העמים והשרים את יפיה כי טובת מראה היא משמע כל גופה במראה לפניהם:
אין הדיוט משתמש בבגדי מלכות. וכמ"ש לעיל סוף פסוק גם ושתי שהגיע זמנה להגמם ולמות ואין שלטון ביום המות. וכמ"ש ד"ר פ"ט סי' ג' ומעתה היא ההדיוטות בלא כבוד כי מאני הם מכבדותא והעירום לאדם תכלית הבושת והבוז ואף כי במלכה כזו וביותר בכתר:

פסקה יד

שהם נוגעים בלבו. דורש מ"ש בדבר המלך אשר ביד הסריסים קאי על ושתי ששלחה לו דברים נוגעים בלב המלך וכמ"ש באגדה דפרק א' דמגלה:
אנדיתיקוס. עי' ד"ר פ"ה סי' ו' מש"ש:
בגוליהון במוקסיהון. עי' ב"ר פ' ל"ו סי' ו' וש"נ:
נערמו מים. ערום מלבוש ואיך שייך זה במים ואם אינו ענין במים תנהו ענין במצרים שנעשו ערומים ע"י המים:

פסקה טו

אר"י וכו' קרא הקב"ה. כמ"ש ר"י לעיל אמר למהומן נוטריקון למלאך חימה:
שאינה שכיכה. לקמן פסוק אחר הדברים:

פרשה ד

פסקה א

זה שבטו של יששכר. ע"פ מדה י"ז דשם מפורש מי הם יודעי העתים עי' מגילה י"ב ב' ב"ר פ' צ"ח סי' י"ב:
איה מנהון הכא. לכאורה פי' על מואב ועמון וצ"ע שהרי מפורש בישעיה וירמיה ויחזקאל מפלת מואב ביד נ"נ וכמפורש בירמיה כ"ה ומלך ששך ישתה אחריהם וחושב שם גם מואב ועמון וכמ"ש ברכות בענין גר העמוני וכי עמון ומואב במקומם יושבים ועדיין לא שבו. ונראה שלא הביאו פסוק זה אלא לדוגמא וראיה על איזה אומות שלא גלו ביד נ"נ ושבעת שרי פרס ומדי היו מאומות שלא גלו ומרומז כאן במ"ש רואי פני המלך היושבים ראשונה במלכות פי' שיושבים מראשיתם במלכותם ולא היו מעמון ומואב ודורש כן שמתחלה אמר ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים ואח"כ אמר והקרוב אליו וגו' שבעת שרי וגו' שהם אחרים ולא החכמים הנ"ל שתחלה אמר לחכמים יודעי העתים ואמרו לו דברי טעם שיותר טוב לשאל באלו שהם יושבי ראשונה במלכות:

פסקה ב

האיספקסיטין. בלשון יווני ורומי נכבד וחשוב. וממוכן מלשון הכנה ותיקון וצ"ע איך דורש על אשתו:
אמרו מלאכי השרת. מגילה י"ב ב' ודורש מ"ש רואי פני המלך סתם על הקב"ה. ולמה הוצרך לפרש שמותם על כן דורש תחלה כפשוטו על התמנותם אצל אחשורוש וכפי הדרש על מלאכי השרת אצל הקב"ה:
וירם קרן לעמו. צ"ע מנין לו שהוא שייך כאן:

פסקה ג

במלכות בלשאצר. דורש מ"ש רואי פני המלך על אחשורוש יושבים ראשונה במלכות פי' במלכות ראשונה היינו מלכות בבל שלפני מדי דאל"כ הוא מיותר:
אף הכא כן. גם במינוי זקנים שישבו לפני הנשיא ממנים משפחה שהיתה בגדולה מקודם:

פסקה ה

שלא כדת. כמ"ש ובכן אבוא וכו' אשר לא כדת וכמ"ש איכה רבתי:

פסקה ו

לא על המלך לבדו עותה. כי על כל השרים ועיקר כוונתו הפנימית מה שעותה אלא שהיה בוש להזכיר עוות עצמו והלבישו בעיוות כל השרים וכן בשאר הדעות העיקר היה פניה שלעצמו שעורר אותו לדבר על הכלל:

להבזות בעליהן בעיניהן. ולא אמר להבזות הבעלים סתם והיה גם הוא בכלל אלא שאשתו לא היתה שם ולא ראתה ולא תבזה אותו:

פסקה ז

בלא דדין הוית צריכה. שלפי הפשט היה עונשה על חטא זה כי יצא דבר המלכה וכו' אך האמת שמן השמים שיצא כבר הגיע סוף ענשה של מפלת בבל כמ"ש לעיל סוף פסוק גם ושתי והמציא השי"ת לה סבה זו. ואולי דורש א"ת יֵצֵא אלא יָצָא:

פסקה ח

כדאי הבזיון. דורשים סוף הפסוק וכדי בזיון וקצף ורב דורש לפי פשוטו שהבזיון שבזתה אותו כדי שיעשה לה הקצף הזה. ושמואל דורש שקצף עליה השי"ת גרם להם הבזיון הזה שרצה לבזותה שתבא ערומה והיא בזתה אותו שלא שמעה לו ובזה נגמר הקצף הנ"ל של השי"ת. ודעת רבי חנינא שבזיון של אביה גרם לה הקצף הזה ויתכן שדורש גז"ש מתיבת כדי וכמ"ש דניאל ה' פסוק כ' וכדאי רום לבבי וכו' שדורש לעיל סוף פסוק הוי משקה רעהו על בלשאצר וזהו וכדי בזיון וקצף:

פסקה י

הדא מלכותא רבתא. שמ"ש כי רבה קאי על מ"ש אשר יעשה בכל מלכותו והמלכות של אחשורוש רבה וגדולה ע"כ הקלקול גדול וראוי לעונש גדול. וחד אמר שמ"ש כי רבה היא קאי על החטא שהחטא מעצמו גדול:

פסקה יב

לא מה דהיא בעי'. בתמיה שצרכי הבית תלויין בה. ולא יתכן לעשות הכל בקטטות ומריבות ועל האיש לעבור על מדותיו וכמ"ש אצל אשת רב:

דבר עם ישראל. דורש מ"ש ומדבר בלשון עמו כמשמעו שמדבר כלשון העם שלו שמושל עליהם ואין זה שייך אצל כל איש ע"כ דורש על הקב"ה שדבר עם עמו בלשונם שהורגלו במצרים:

טופרה די נחש. דניאל ז' י"ט אצל חיה רביעית:

פרשה ה

פסקה א

אל תרא יין. כל דרשה זו פתיחא לענין סעודת אחשורוש שהיין גרם להם קלקול גדול וכמ"ש בסוף הדרשה ונתבאר בויק"ר ריש פרשה י"ב ובמד"ר פרשה י' סי' ב':

בין אדם לחוה. ב"ר פ' ט"ו סי' ז' וש"נ:

בין נח לבניו. ב"ר פרשה ל"ו סי' ה' וש"נ:

בין לוט ובנותיו. ב"ר פרשה נ"א:

וגם אלה ביין שגו. שכל הפרשה מדבר בעשרת השבטים כמ"ש עטרת גאות שכורי אפרים ודורש מתיבת וגם לרבות שבט יהודה ובנימין:

פסקה ב

אחר סמוך וכו'. ב"ר פרשה מ"ד ריש סי' ה':

בשך אין כתיב כאן. לעיל סוף פסוק ותמאן:

פסקה ג

השמיעו אל בבל. וס"ד אל יהיה לה פליט שלמו לה כפעלה כאשר עשתה עשו לה. וכפול לשון הוא. ע"כ דורש מ"ש שלמו לה כפעלה על כסף וזהב שנטלן ועל מ"ש כאשר עשתה עשו לה על שהיו להוטים. ומ"ש וכי כסף וזהב נטלה צ"ע שהרי בזזו הכל וכל כלי כסף שבביהמ"ק. ויתפרש בדוחק שאין זה בכלל מ"ש כאשר עשתה וכו' אלא בכלל שלמו לה. ומ"ש אתם להוטים וכו' צ"ע שהרי אמר במדרש איכה פסוק נשים בציון ענו שנ"נ צוה שלא יגעו בא"א ע"ש ומדרשים חלוקים הם:

פסקה ד

והנערה וכו' מי הגון וכו'. שמיד אחר פסוק והנערה סמוך לו איש יהודי וכו' וכן כל המקומות שחושב והולך סמוך להצרה כתיב הגואל להודיע שבצרה נמצא מאד כי הוא יכאיב ויחבש ומביא גואל וכו':

פרשה ו

פסקה א

נמנו בעליית. מדרש תהלים מזמור ק"ו:

תאמר שאינו מתגלגל ערום. פי' שבלילה פעמים שהכסוי שהיה עליו נפלה והבע"ב ישן. ובעת זו אינו עושה צדקה כי מן הסתם המגדל יתום בתוך ביתו נותן לו ג"כ כיסוי בלילה אלא כנ"ל:

פרוסה שאוכלה. ומה שאוכל בסעודה זו די לו עד סעודה שניה ונחשב לו שעושה צדקה בכל עת ויותר נראה כמ"ש ושריך בעת יאכלו וכתיב לעת האוכל הרי שתיבת עת שייך לאכילה וכמ"ש מפורש יותר לתת אכלם בעתו ועי' ב"ר ט' ל' סוף סי' חי"ת ששייך כאן:
זכרני ה'. שני הפסוקים אשרי שומרי וכו' זכרני ה' וכו' סמוכים יחד:
ושקל עשרת אלפים ומה כתיב שם איש יהודי. המדרש הזה אומר דרשני בקרני ויתכן מאד שכוון למ"ש בדה"א כ"ט ז' שעשה את ישראל שיתנו נדבה לביהמ"ק וכתיב שם עשרת אלפים ככר כסף וביקש דוד שיעמוד זכות עשרת אלפים ככר כסף שלו כנגד עשרת אלפים ככר כסף של המן וכתוב שם איש יהודי ודורש באגדת מגילה איש יהודי זה דוד שבא מיהודי ודוק ואחר כתבי זאת ראיתי בפירוש יפ"ע שיתכן שכוון לזה אלא שדבריו סתומים:

פסקה ב

הרשעים קודמין. רות רבה פסוק ולנעמי מודע וש"נ ומבואר:

פסקה ג

היה אמר ר' יוחנן. ב"ר פ' ל' סי' ח' וש"נ ומבואר:
והיו שנותיו קע"ה. ור"ל אמר בן מ"ח שנה הכיר אברהם את בוראו ומה מקיים היה שהיה מתוקן וכו' כצ"ל ע"ש בב"ר:
כד הוה מטו. ב"ר ריש פרשה מ"ט עי' מש"ש:

פסקה ו

זה אחד מארבעה. מכילתא בשלח פסוק ויבא עמלק ועי' ב"ר ריש פרשה ע"ו:

פסקה ז

אין לה אב ואם. רק הקב"ה אבי יתומים כמ"ש כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני:

פסקה ח

לשאול על כתמה ועל נדותה. כמ"ש לפני חצר בית הנשים לדעת אולי היא צריכה לשאול שאלת נשים בית מקורה ופרוזדור שלה:
שלא יעשו לה כשפים. מקנאת הנשים והבתולות על שראו שנושאת חן מכולם ושינו אותה לטוב מכולם:

פסקה י

מתעלה בלקוחים. עי' מ"ש ב"ר פ' מ' סוף סי' ה' וש"נ:

פסקה יב

מלמד שתפסה. ב"ר פ' ע"א סימן ה':

פסקה יג

ומרדכי וכו' קצף וכו'. שזה היה הקצף שלהם על שמרדכי יושב בשער המלך דאל"כ הוא מיותר כאן אלא שקצפו שהעביר שנים בגתן ותרש והושיב את מרדכי ועי' ב"ר פ' פ"ח סי' ה':

לכו חזו וכו' אשר שם שמות. שיש לראות ולהתבונן בשמות וקצף אשר שם בארץ שעושה בהשכל והשגחה כפי צורך העת:

פרשה ז

פסקה א

מה כתיב למעלה מן הענין ויתלו. דורש שייכות וסמיכות פסוק אחר הדברים האלה למ"ש למעלה היינו ויתלו שניהם. שלענין זה גידל אותו כדי שיתלה כמוהם ועי' ויק"ר פ' כ"ט סי' ה':

פסקה ד

הרהורי דברים. סובר שאין שייכות דבר המן למה שלמעלה שענין בפני עצמו הוא. ומ"ש אחר הדברים דורש תיבת הדברים הרהורי דברים נוטריקון ועי' ב"ר פ' מ"ד סי' ה' מש"ש:

פסקה ה

מה עשה המן. דאם לא כן היה גם מרדכי משתחוה לו:

בניה של רחל. בראשית רבה פרשה פ"ז סי' ו':

הדא הוא דכתיב ויגידו להמן. ואם הכוונה מה שאמרו לו שלא השתחוה היל"ל ויאמרו להמן אך ויגידו משמע באריכות והמשכה:

וירא בלעם. ולא הלך וכו' וישת אל המדבר פניו ותרגם אונקלוס ושוי לקבל עגלא דשוו בני ישראל במדברה:

הפיל פור הוא הגורל. לפני המן:

בתמוז זכות הארץ. שהלכו המרגלים לתור את הארן ומסר כלב נפשו וכרת משם זמורה ואשכול ענבים וזה היה בתמוז כמ"ש במדרש רבה פ' ט"ז סוף סימן י"ב וצ"ע איזה זכות הוא לישראל בדבר שנהפך לחוב:

זכות שרה אמנו שמתה בו. איני יודע מנין לו. וצ"ע דאמר לקמן בסמוך שנפל הגורל באדר ושמח על שמת בו משה ובשרה זה חשב זה לזכות ויתכן שהיה להם לימוד על

שמתה שרה בחשוון וא"כ בחשוון נולדה כמ"ש הקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום וא"כ הזכות מהלידה כמו במשה אלא שלא ידע מלידת משה ועכ"ז צ"ע:

זכות חנוכה. שעתיד להיות ימי נסים וגאולה לישראל הרי שהיה חודש מבורך:

ויבדלו עזרא הכהן. וס"ד וישבו ביום אחד לחודש העשירי. היינו חודש טבת:

שבט זכות אנשי כנה"ג וכו' ועד צלם מיכה. כ"ז איני יודע מהו ומנין להם כן ובהדיא אמרו שלכך נפלו בפלגש בגבעה על שלא מיחו בצלם מיכה וצ"ע [א"ה וגם צ"ע למה לא חשב זכות על חדש שבט מהכתוב בדברים א' ג' דאז הואיל משה באר את התורה הזאת]:

שקול ישקל כעסי והותי. וס"ד במאזנים ישאו יחד במזל מאזנים יעלו וישאו כנגד מי שאמר ועשרת אלפים ככר כסף אשקול וכו':

ואל עקרבים אתה יושב. מול מזל עקרב אתה יושב כנגדו שלא יבא בו רעה:

ולא דבר ה' למחות. והיינו בעת שהיה הגזירה להשמיד ולמחות המן צוה. השי"ת לא צוה ומשמען על ישראל לא דבר אבל על אחר דבר למחות ע"פ מדה י"ז שמפורש בעמלק שצוה למחות אותו:

פסקה יב

ישן לו מעמו. יש עם אחד ע"כ דורש ישנו מלשון שינה ישן לו ע"פ מדת ממעל:

שמתוך שינה. היינו בגלות בבל בהסתר פנים שנמשל לשינה כמ"ש עורה למה תישן ה' וכמ"ש ויקץ כישן ה'. וזהו בלילה ההוא נדדה שנת המלך שנת מלכו של עולם:

שניהון רברבן. וזהו ודתיהם שונות שמה שאוכלים בשיניהם אומרים שעושים מחמת דתיהם:

פרשה י

פסקה יג

ואף יעקב רמזה. ב"ר פרשה צ"ח סי' ב':

תמן אמרין. המדרש הוא אגדת ארץ ישראל וכשאמר תמן אמרין היינו בבבל אומרים והיינו בגמרא דילן ברכות י"ג א'. ועיין לעיל בפסוק א':

רבי חייא רבה. עיין שי"ר פסוק מי זאת הנשקפה:

ואח"כ וישב מרדכי. והיינו אצל מעשה לבישת המן את מרדכי הבגדים והרכבתו על הסוס שהיה התחלת הנס. ועי' בשי"ר פסוק הנ"ל. הגירסא יותר מתוקנת: